

Jan Saudek o malebnosti Žižkova a křivolakosti ženského těla

10.01.2013

Mnohými zavrhaný a jinými vyhledávaný fotograf, malíř a věčný lamač ženských srdcí Jan Saudek nepochází přímo ze Žižkova. Jak se ale sami na našich stránkách přesvědčíte, k naší městské části ho vážou silné kořeny.

„A víte o tom, že jsem čestným občanem Žižkova?“ ptá se mě ve dveřích branické vily nestor kolorované fotografie, který ve svém celoživotním díle vzdává hold ženskému tělu a jeho tvorba bude od 1. ledna k vidění v nově otevřené galerii Mezzoforte. Otevřený rozhovor o žižkovské Zdi, ženských křivkách a nelitostné kritice se nesl v příjemném a optimistickém duchu.

Od nového roku vystavujete v galerii Mezzoforte, která se nachází v domě s pečovatelskou službou.

Představte si, že o většině vlastních výstav ani nevím, ale tuhle pořádá můj letitý přítel pan doktor Louda. Ale i přes to: já má k Žižkovu velmi vřelý vztah a co bych pro něj neudělal. Před pečovatelským domem, kde se tahle vernisáž koná, mám vlastní ateliér. No a já jsem z toho baráku sbalil dvě ošetřovatelky, vzal je s sebou do ateliéru. Vtipný na tom ale je, že ony se starají o ty chytrý sedmdesátiletý stařečky, kteří nejsou starší než já. Jednou jsem šel nahoru po těch schodech na Lipanskou s takovou mladou hubenou holkou... Víte, jaký schody mám na mysli?

Jistě, ty dlouhé a široké.

Přesně tak. Tam byl kdysi jeden takovej schod, co byl na rozdíl od ostatních hrozně úzkej, byly tam nějak divně vražený kameny a vůbec to bylo dost o hubu. Teď jsem šel naposledy okolo a najednou je spravenej! A mně to trochu vadí! Takhle je ten Žižkov moc uspořádaný a ztrácí na malebnosti. Žádní ožralové se tam neválejí po ulicích, moc zeleně a míň putyk. Žižkov už není taková špína, a to se mi na něm líbilo, v tom jsem si rochnil.

V čem je podle vás Žižkov tak magický?

To byli právě ti ožralové, co leželi na ulicích, jen mně kynuli a nemohli se ani hýbat. Na Parukářce byl vždycky hrozný řev a to už je taky pryč. Najednou je tahle čtvrt moc kulturní. Ale na druhou stranu zas zmizely lichvářské benzínky, třeba ta nad Viktorou, kde obsluhovali ti špinavci, co jste jim dal pětistovku, vrátili vám jen stovku a vy jste akorát tak utřel. Aspoň tohle je pryč. Zajímavé je třeba to místo, které ani neumím pojmenovat - mezi Parukářkou a Židovskými pecemi.

Jak jste tenkrát prožíval normalizační asanaci?

Strašně. Ale na druhou stranu mám díky ní ateliér právě v paneláku naproti domu s pečovatelskou službou. V Koněvce jsem měl předtím sklep, co mi furt vykrádali.

Ale právě tam vznikla vaše slavná Zed', nebo ne?

Ano, ta špinavá mokrá Zed', kterou jsem díky Žižkovu objevil, byla skvělá. Nyní ji mám v ateliéru jen uměle vytvořenou. Prožil jsem v této čtvrti plných sedm let a nasával jsem inspirace, jak se dalo. Třeba i cestou do fabriky na kole, kdy jsem se motal mezi kolejemi a padal na držku, protože se nesmělo moc svítit na ulicích kvůli úsporám. Temná krásná doba.

Zanechal Žižkov nějaké stopy ve vašem díle?

Ze začátku opravdu veliké, hlavně onu zchátralost a křivolakost. Až pak jsem objevil Karlín, Košíře nebo Smíchov. Hlavně ale Žižkaperk s tou sochou, která byla za války někde v kůlně schovaná, a to ostatní čtvrtě prostě nemají. Je v tom pýcha, když Žižkováci tvrdí, že mají svobodné město. Ale je to pravda.

S kým jste se kdysi v Koněvově ulici nejvíce stýkal?

Já se znal dobře s panem Velíškem, ten strašně chlastal první ligu. Je to ale nadaný malíř, skvělý ilustrátor

a výborný člověk. Taky pana Kulhánka, co kreslil ksichty na bankovky nebo pana Broma, na kterého se už zapomělo, ale já si pamatuju, že mu zajeli psa a on ho měl schovanýho v ledničce, než ho zakopal.

Na které svoje fotografie jste nejvíce hrdý?

Osmdesát procent mého tzv. díla se váže k Žižkovu. Než jsem se rozvedl a opustil rodinu, fotil jsem akorát děti a idylické náměty. Až teprve tady jsem mohl dělat to, co mě těší. Ženský.

Svoje portréty často charakterizujete jako oslavu ženství...

...feministky to ale vidí jako strašnou urážku, že se ženským vysmívám, ale já je ujišťuji, že ne. Ženská má větší sílu než chlap, je to velice odolný druh.

U některých vašich fotoseriálů má ale člověk pocit, že spíše zobrazují, jak je příroda krutá k něžnému pohlaví.

Jako že stárnou? To je těžké, pak by měly cenu jen mladé holky. Jestli je někdo zajímavý a má kouzlo, vydrží mu na celý život. Krása není pomíjivá věc. Pro mě jsou čtyřicátnice mladice, umějí si udržet atraktivnost a půvab až do vysokého věku. Mladý hubeňoučký holky jsem nikdy nemusel.

A co třeba Sára Saudková?

S ní je ten problém, že ona je chlap. Samozřejmě, je krásná. Když se ale převlíkne za chlapa, je to nádherný mužský. Jednou se něco fotilo v Technickém muzeu a Sára byla oblečená jako ženich, který se pak svleče donaha. Šla na dámský záchod, odkud ji vypudili, protože v ní nepoznali ženu.

Proč je podle vás tolik tabuizovaný mužský akt?

Já s ním měl problém. Většinou se mi jako modely přihlásili jen homosexuálové a v době AIDS jsem měl nahnáno. Tak jsem se raději fotil sám. Od dob Michelangela, který byl vlastně na chlapečky, je mužský akt na ústupu. Je to tím, že nahá žena pořád něco zakrývá, zato chlap vůbec nic. Zajímavé je i to, že když chce ženská zachytit nějak mužské genitálie, jsou pak většinou malé, ale chlap si je namaluje daleko větší a obdaří se něčím skutečně mocným. K tomu nepříznivě přispěla i pornografie, která demoralizuje mladé muže, protože ty se s aktéry srovnávají. Nebo i americká estetika přebujelých ňader je nesmysl - realita je úplně jiná.

Podle čeho jste si vybíral vy modely?

Podle ničeho. François Rabelais řekl, že umělec musí pracovat s každým, kdo vejde do dveří, a toho se držím. Nejhuř se fotí hezká holka s normálním tělem, na němž nemůžete zachytit ani vrásky nebo jiný záhyb. Je to, jako kdybyste fotil bílou zeď. Pokud je ale odrovená a omlácená, pak už je to jiné. Hladká těla, to není žádná inspirace. Leda zahalená.

Fotíte ještě?

Jen za peníze. To souvisí se slečnou Sárrou, která si odvezla negativy s mojí nejžádanější prací. Musím živit děti, tak fotím, co se dá. Ale předvolební komunistickou propagandu ani omylem. Taky olejíčkem maluju už hotové fotografie, kritika to samozřejmě úplně odsuzuje.

Jan Saudek vs. kritika. Napadá mě srovnání. Jste ceněný víc v zahraničí než u nás, např. ve Francii, ale na rozdíl od takového Milana Kundery jste na Čechy nezanevřel.

Kritika je ke mně nelítostná. V Reflexu byla jednou anketa „Náš nejznámější fotograf za posledních 20 let“ a já nebyl ani mezi padesáti prvními. Ale horší by bylo, kdybych byl třeba osmnáctý, to bych skákal vzteky. Kundera je úžasnej - jestli udával, nebo ne, to nemá nic společného s uměním. Já ho považuji za génia. A že ho naštvála ta naše ubohost? To už je jiná káva.

Jan Saudek (nar. 1935)

patří k nejvýznamnějším českým uměleckým fotografům u nás. Proslul ateliérovou kolorovanou fotografií, přičemž námětem bývá často žena, ženské tělo a motivy vztahu ženy a muže. V sedmdesátých letech našel na pražském Žižkově Zeď, která se stala poznávacím znamením jeho tvorby. V roce 1990 byl ve Francii vyznamenán řádem Rytíř umění a literatury. Kromě focení se věnuje i malbě, literární a filmové tvorbě nebo moderování.

Text a foto: Martin Hořna